

המרה

שושקה מראה לנו איך נראית מחאה אמנותית אמיתית

שלושה קמפיינים גזעניים לרשויות המקומיות זכו באחרונה לטיפול גרילה של שושקה, האלטר־אגו של זאב אנגלמאיר. בזמן שפעילים חברתיים צועקים סיסמאות ואמנים חוששים לאתגר את הקונצנזוס, דמות קומיקס וולגרית של אשה עירומה מראה איך עושים

את זה נכון

מיה אשרי 20.10.2018 22:24

בשבועות האחרונים אנחנו עדים למחזה מרהיב ברחובות רוויי הציניות שלנו: מחאה פרטית עיקשת וחרוצה, שגוררת אחריה לא מעט אנשים ואפילו משיגה תוצאות בזמן שיא. מאחוריה עומד אדם אחד בלבד, ולא סתם אדם — אמן. לא פוליטיקאי, לא אקטיביסט בהגדרתו השגרתית, לא כוכב טלוויזיה שעשה הסבה. אמן.

שני קמפיינים גזעניים לרשויות המקומיות, בתל אביב וברמלה, הוסרו באחרונה בזכות פעולות הגרילה של שושקה, האלטר־אגו הוותיק והמעורטל של המאייר והמעצב זאב אנגלמאיר. בתל אביב, כיסתה שושקה את שלטי החוצות הגזעניים של מפלגת הליכוד (תחת הסיסמה "זה אנחנו או הם") בשלטים מאוירים המקדמים סובלנות ("זה אנחנו או אנחנו") ואף הפיצה בקרב תומכיה כרזות להמשך הפצת המסרים. בעקבות העלייה במודעות לקמפיין, עתרה סיעת מרצ בעיר נגדו והוא הוסר.

בשבוע שעבר ברמלה, כיסתה שושקה שלטים של מפלגת הבית היהודי המזהירים מפני התבוללות בעיר המעורבת עם הסיסמה "מחר זו יכולה להיות הבת שלך", לצד תמונה של צעירה בהירת עיניים עם חיג'אב. שם, כבר לא היה צריך להרחיק עד לעתירה — בתוך יממה הודיעה העירייה לשושקה כי בעקבות התגובות לקמפיין הוא יוסר. בסוף השבוע היא סימנה מטרה חדשה: שלטים של מפלגת ש"ס נגד מצעד הגאווה בנתניה. את הסיסמה "רק ש"ס חזקה תעצור את מצעד הגאווה" החליפה ב"רק שוש חזקה תתבולל במצעד הגאווה". את לוחות הברית בלוגו של ש"ס החליפה בחזה חשוף וורדרד, ואת הש"ס באות ש"ן. ניתן להעריך שגם במקרה הזה, עם מספיק תהודה, היא תצליח.

אם הפעולה התל־אביבית היתה יוזמה ספונטנית של תושב מאוכזב עם כישרון לציור, הרי שבפעמים הבאות נענה אנגלמאיר לפניות שזרמו אליו — נכון לקרב ללא היסוס, כמו באטמן שרואה את סמל העטלף בשמים. עד כה הוא התעקש לעשות את הכל על חשבוננו הפרטי, והתנגד לכל אלה שהציעו לו להרים קמפיין מימון המוני בהד־סטארט. אנגלמאיר מתעד את כל צעדיה של שושקה באדיקות בפייסבוק, עונה אישית כמעט לכל מגיב תומך ומתראיין בחופשיות בתקשורת כדי לשרת את המסר, תמיד בדמותה של שושקה. בגדול, נראה שהוא גם נהנה מאוד.

זה גם מה שהופך את שושקה לסוחפת כל כך. היא ניגוד מרענן לדימוי המקובל של הפעיל החברתי שנואם בהפגנות וצועק סיסמאות במגפון מחד, ושל אמן הרחוב המסתורי מאידך. "לא

התורה

היה אכפת לי אם אקבל קנס, לא היה אכפת לי מההשלכות", אמר החודש אנגלמאיר בשיחה עם "גלריה" לאחר הפעולה נגד הליכוד בתל אביב. "בדרך כלל אני חושש שהנה אני הולך להסתבך. אפילו כשתליתי את המודעות, עורכת דין שראתה אותי אמרה לי להיזהר — אבל כשאני רואה נחש ארסי הולך לקראתי אני לא חושב שצריך להיזהר. לדעתי גם בעירייה הבינו שעברו פה את הגבול. עובדה שלא קיבלתי קנס".

כשחושבים על אמנות מחאה חתרנית, אחד המודלים המיידיים הוא בנקסי — אמן אנונימי לבוש קפוצ'ון שעושה פעולות עוקץ ממוקדות ברחבי העולם, מוחה על העוולות של הקפיטליזם והמיליטריזם, רוכב על גלי המסתורין שהאלמוניות שלו מייצרת. שושקה הולכת על הכיוון ההפוך בדיוק: לא רק שהיא לא אנונימית, היא מצטלמת בגאווה; את הסרקזם המריר של האמנות מחליפה צבעוניות עליזה; את המסרים הכלליים מחליף יעד נקודתי וריאלי. העובדה שמדובר באמן אקסצנטרי עטוי חליפת לבד של אשה עירומה מוסיפה ממד של ביזאר, בוודאי, אבל גם של אתגור הקונצנזוס בדרכים שאפילו בנקסי לא יכול להתפאר בהן.

אנגלמאיר — ואתו שושקה — כבר ידעו פרובוקציות בעבר. במשך שנים הוא נחשב ל"ילד הרע" של הקומיקס בארץ, כזה שלא חושש לגעת בנושאים שנחשבים טאבו, ועוד בוולגריות: עירום, סקס, פוליטיקה ודת מטופלים במשחקי מלים הזויים, בהומור ובסגנון צבעוני ופשוט לכאורה, שמזכיר ציורי ילדים. שושקה נולדה כדמות אהובה במיוחד בחבורות קומיקס שלו לפני כ-20 שנה ובדומה לשאר עבודותיו, הממד החתרני נולד איתה — בכל זאת, מדובר בגברת שיוצאת להרפתקאות מופרעות בעירום מלא. רק לפני שנתיים, לרגל תערוכת היחיד שלו בבית העיר, "הארץ המובתחת", נתן לה אנגלמאיר חיים גם מחוץ לנייר.

מה שהיה אמור להיות אירוע חד-פעמי לרגל הפתיחה, נהפך לאלטר-אגו עם קיום כמעט עצמאי. שושקה היא לא סתם אנגלמאיר בפאה — היא יצירת אמנות לכל דבר ועניין. בראיונות הסביר המאייר בן ה-56 כי שושקה נותנת לו חופש ותעוזה שאין לו בתור "זאב". "אני עצמי אדם מתלבט, תמיד חושב על ההשלכות, אבל כשאני שושקה אני לא חושב על כלום, פשוט עושה מה שבא לי", אמר ל"מאקו" ב-2016. היו השלכות למעבר לעולם האמיתי, כמובן. פעילות פמיניסטיות האשימו אותו בהלגת נשים והחפצתן, מדי פעם אנשים הציקו לו ברחוב, ובירושלים חבר המועצה הימני אריה קינג התפטר במחאה על הופעתה של שושקה בירושלים הקדושה.

שושקה לא התרגשה מהביקורות והמשיכה לעשות את שלה, אבל רק כעת נדמה שהיא ממצה את הפוטנציאל המלא שטמון בה — לא רק כדמות שמנסה להעלות חיוך או לעורר דיון בעצם היותה, אלא כפעילה אקטיבית, שמנצלת את החופש שהיא נותנת לבוראה כדי לצאת במעשה אמנותי-מחתרתי של ממש. "אני חושב שאנשים שרגילים לעבוד מול לקוחות מוטרדים מלהרגיז אותם", הסביר בעבר מדוע לדעתו אמנים ויוצרים כמעט אינם מעורבים במחאות פוליטיות. "אנחנו מבליגים ולא רוצים להסתכסך עם הלקוחות, אבל בסוף נמצא את עצמנו במצב שנשאל איך נתנו לזה לקרות".

הארה

לפי כמות האנשים שמגיבים לפעילותה במרחב הציבורי ואף מצטרפים אליה, נדמה שלא רק ששושקה מצליחה לשנות את המציאות במו ידיה, היא מצליחה לתת את אותו האומץ והכוח שנתנה לאנגלמאיר גם לאוהדיה הרבים. כך נראית אמנות מחאה אמיתית.

המרה

הארה

